

วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพีระมิด Pyramid culture of political participation

สุเชาว์ ชยมชัย¹

Suchao Chayomchai

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพีระมิด เป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมตามสิทธิ อำนาจหน้าที่ที่มีตามที่กฎหมายที่กำหนดไว้ มีการเคลื่อนไหว เรียกร้อง หรือบทบาททางการเมืองเป็นไปตามประเด็น เจือปนไข บริบทในช่วงเวลาที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียในขณะนั้น ตามศักยภาพของบุคคลในการเข้าถึงฐานอำนาจทางการเมืองของแต่ละบุคคล ตั้งแต่การแสดงออกความคิดเห็น การเลือกตั้ง การลงรับสมัครเลือกตั้ง หรือการแสดงออกตามวิธีประชาธิปไตย อาทิเช่น การชุมนุมในที่สาธารณะ การประท้วง ตามลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลเรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพีระมิด (Participatory Pyramid Model)

คำสำคัญ: วัฒนธรรม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, แบบพีระมิด

¹ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
อีเมล ch-kicz@hotmail.com

Abstract

Pyramid culture of political participation. It is the political participation behavior of the people's sector with rights-based participation. Powers and duties as specified by law There is a movement, demand or political role according to the issue, condition, context in the time when the individual has an interest at that time. According to the individual's potential to reach the political power base of the individual from the expression of opinions, elections, to run for elections. Or democratic expressions, such as public gatherings, cultural protests, and personal political participation are called " political demonstrations" . Pyramid engagement.

Keywords: Culture, political participation, culture Pyramid

บทนำ

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย พบว่า ประชาชนมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยในปัจจุบันมีลักษณะการแสดงออกสิทธิเสรีภาพทางการเมืองตามที่กฎหมายได้รับรองไว้ โดยที่ประชาชนตระหนักรับรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ไม่ได้มีบทบาทในการเป็นตัวแสดงทางการเมือง ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่ใช้การสื่อสารสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ก ไลน์เป็นช่องทางในการพูดคุยกับเพื่อน บุคคลอื่น และใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองใน

การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การระดมความคิดเห็น การสร้างกระแสทางการเมือง การติดตามตรวจสอบรัฐบาลและการแสดงออกในอุดมการณ์ทางการเมือง ทั้งนี้พฤติกรรมทางการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะก้าวกระโดดไม่ได้เป็นไปตามลำดับขั้นการมีส่วนร่วม โดยพฤติกรรมบุคคลมีความสนใจทางการเมืองเพราะได้รับความเดือนร้อนจากรัฐ/ต้องการเรียกร้อง/พัฒนาท้องถิ่น จึงตัดสินใจลงสมัคร/เคลื่อนไหวทางการเมือง จนทำให้บุคคลนั้นได้รับตำแหน่งทางการเมือง หรือเข้าไปมีบทบาททางการเมือง หรือพฤติกรรมบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ถูกแทรกแซงทางการเมือง กระแสอิทธิพลทางการเมือง กดดันให้ออกจากตำแหน่งรู้สึกเบื่อหน่ายทางการเมือง โดยผันตนเองไปเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่สนใจกิจกรรมการเมืองใดๆ สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมทางการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ลงประชามติ หรือการสนทนากองเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยใช้ช่องทางผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อาทิเช่น การนัดประท้วงเชิงสัญลักษณ์ การติดตามการบริหารงานรัฐบาล การตรวจสอบรัฐบาล ซึ่งพฤติกรรมข้างต้นสามารถยกระดับหนุนนำไปให้ประชาชนเข้าไปสู่รูปแบบกึ่งไม่เป็นทางการของการร่วมทางการเมือง ได้แก่ การติดตามสัญลักษณ์ของกลุ่มอุดมการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น และอิทธิพลกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มส่งเสริมให้บุคคลหรือกลุ่มเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น สอดคล้องกับอัลมอนด์และโพเวลล์ (Almond and Powell, 1976, pp.145-146) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบตามธรรมชาติ

นิยมปฏิบัติ(Conventional Forms) ได้แก่ การเลือกตั้ง การสนทนาระหว่างเมือง การรณรงค์ทางการเมือง การจัดตั้งกลุ่มหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง หรือการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่การเมือง และ รูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Unconventional Forms) ได้แก่ การร้องเรียน การเดินขบวน การเข้าเผชิญหน้า การละเมิดกฎหมาย การใช้ความรุนแรง หรือ การทำรัฐประหารปฏิวัติ สงครามกลางเมืองเพื่อยึดอำนาจ

สังเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการศึกษาสังเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนของไทยได้ว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหว เรียกร้อง หรือบดขยี้ทางการเมืองเป็นไปตามประเด็น เจื่อนไขบริบทในช่วงเวลาที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียในขณะนั้นๆ ซึ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ กลุ่มที่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามสิทธิ เสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การวิจารณ์รัฐบาล กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมือง ได้แก่ การร่วมชุมนุมทางการเมือง การปฏิเสธความเป็นพลเมือง/การใช้อำนาจรัฐ การประท้วงในพื้นที่สาธารณะ การยึดอำนาจรัฐบาล และกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มที่มีลักษณะผลักดันตน/กลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตัดสินใจหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเป็นทางการผ่านกระบวนการตามกฎหมายที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง การเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น ซึ่งมูลเหตุการณเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของทั้ง 3 ลักษณะจะมีเจื่อนไข ประเด็นใน

การเข้าสู่อำนาจรัฐหรือลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันออกไป เช่น ใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ความต้องการอำนาจรัฐในการแก้ไขปัญหา/หรือจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ความเปื้อนหน่ยต่อวัฒนธรรมทางการเมือง หรือการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น (ปิยะนันต์ จันทรแซกหล้า, 2560)

วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพีระมิด

โดยที่ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลทั้ง 3 กลุ่มลักษณะนี้ สามารถปรับเปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งสู่ลักษณะหนึ่งได้ตลอดเวลาตามเงื่อนไขกระแสการเมือง บริบทด้านสารเนื้อหา หรือประเด็นทางการเมืองที่เปลี่ยนไปในชวงนั้นๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดบันไดมีส่วนร่วมของประชาชน (The Ladder of Citizen Participation) ของ Arnstein, (1969) ที่ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของพลเมืองออกเป็น 8 ขั้นตอน โดยแต่ละระดับที่แตกต่างกันของการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากล่างขึ้นบน ซึ่งลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยเมื่อพิจารณาแล้ว พบว่าไม่ได้เป็นไปตามลำดับขั้นการมีส่วนร่วมจากล่างขึ้นบนอย่างมีแบบแผน แต่เป็นไปตามศักยภาพของบุคคลในการเข้าถึงฐานอำนาจทางการเมืองของแต่ละบุคคล ตั้งแต่การแสดงออกความคิดเห็น การเลือกตั้ง การลงรับสมัครเลือกตั้ง หรือการแสดงออกตามวิธีประชาธิปไตยอาทิเช่น การชุมนุมในที่สาธารณะ การประท้วง ตามลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม หรือที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพีระมิด (Participatory Pyramid Model) ตามรูปภาพดังต่อไปนี้

รูปแสดงลักษณะการมีส่วนร่วมแบบพีระมิด (Participatory Pyramid Model)

เมื่อทำการสังเคราะห์ตัวแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนของไทย จะพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมตามสิทธิ อำนาจหน้าที่ที่มีตามที่กฎหมายที่กำหนดไว้ โดยประชาชนจะมีการเคลื่อนไหว เรียกร้อง หรือบทบาททางการเมืองเป็นไปตามประเด็น เจอนไขบริบทในช่วงเวลาที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียในขณะนั้นๆ เช่น การแสดงความคิดเห็นเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน ประท้วงเรื่องสิ่งแวดล้อม การทุจริต การ

ประท้วงการทำงานรัฐบาล ซึ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

แบบที่หนึ่ง คือ กลุ่มที่มีลักษณะของส่วนร่วมทางการเมืองตามสิทธิ เสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การวิจารณ์รัฐบาล

แบบที่สอง คือ กลุ่มที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมือง ได้แก่ การร่วมชุมนุมทางการเมือง การปฏิเสธความเป็นพลเมือง/การใช้อำนาจอธิปไตย การประท้วงในพื้นที่สาธารณะ การยึดอำนาจอธิปไตย

แบบที่สาม คือ กลุ่มที่มีลักษณะผลักดันตน/กลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะ ผู้ตัดสินใจหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเป็นทางการผ่านกระบวนการตามกฎหมายที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง การเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น

ทั้งนี้มูลเหตุการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของทั้ง 3 แบบจะมีเงื่อนไขประเด็นในการใช้อำนาจอธิปไตยหรือลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันออกไป เช่น การใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ความต้องการอำนาจอธิปไตยในการแก้ไขปัญหา/หรือจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ความเบื่อหน่ายต่อวัฒนธรรมทางการเมือง หรือการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมหรือการเคลื่อนไหว เรียกร้อง หรือบทบาททางการเมืองเป็นไปตามประเด็น เงื่อนไข บริบทในช่วงเวลาที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียโดยมีเงื่อนไขลักษณะดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 และ 2 จะเคลื่อนไหวตามประเด็นผลกระทบ
อุดมการณ์ ตามสิทธิ เสรีภาพที่กฎหมายกำหนด

กลุ่มที่ 1 และ 2 เปลี่ยนไปกลุ่มที่ 3 ต้องการมีบทบาทอำนาจ
ทางการเมือง

กลุ่มที่ 3 เปลี่ยนไปกลุ่มที่ 1 เนื่องจากเป้าหมายการเมือง ถูกตัด
สิทธิทางการเมือง

กลุ่มที่ 3 เปลี่ยนไปกลุ่มที่ 2 เนื่องจากถูกลดบทบาทหมด
อำนาจ ณะได้รับสนับสนุนจากกลุ่มให้เป็นแกนนำทางการเมืองเพื่อเคลื่อนไหว

ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบัน เป็น
ลักษณะ

ก้าวข้ามลำดับการมีส่วนร่วม โดยจะเป็นตัวแสดงทาง
การเมืองตามประเด็นที่ได้รับผลกระทบหรือตามเป้าหมายที่ต้องการจากอำนาจ
ทางการเมือง ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้มีส่วนร่วมในลักษณะ
ลำดับขั้นบันไดจากชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 ชั้นที่ 3 ตามลำดับ แต่จะเข้าไปมีส่วนร่วม
ตามที่กฎหมายกำหนด และจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็น
ทางการตามเงื่อนไข เวลา ที่กำหนดในขณะนั้นๆ ตั้งแต่ลำดับการมีส่วนร่วมในการ
สนทนาทางการเมือง การออกเสียง/การเลือกตั้ง การร่วมเชิงสัญลักษณ์ของ
พรรค การเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง การติดต่ออย่างเป็นทางการ
การร่วมรณรงค์แคมเปญหาเสียง และการเป็นสมาชิกพรรคในการทำกิจกรรม
ทางการเมือง โดยที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองตามรูปภาพที่ 1
จากกลุ่มที่ไม่สนใจทางการเมืองแต่มีได้รับแรงสนับสนุน ให้เกิดความต้องการที่จะ
เข้าไปมีอำนาจทางการเมืองในการบริหารงานสาธารณะ จะขยับตัวเองเข้าไปมี
ส่วนร่วมในกลุ่มที่ 3 คือลงรับสมัครเลือกตั้ง หรือต้องการมีตำแหน่งทางการเมือง/

ข้าราชการการเมือง หรือ อาจจะต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่มที่ 2 ที่ไม่เป็นทางการในการ
ร่วมชุมนุม แกนนำกลุ่มการเมือง เพื่อกดดัน ผู้มีอำนาจรัฐ หรือยึดอำนาจการ
บริหารเพื่ออุดมการณ์ของกลุ่ม/มวลชนของตนเอง หรือกลุ่มที่ 3 หากไม่ได้รับความ
เป็นธรรมจากการเมือง การยึดอำนาจโดยมิชอบ หรือตัดสินใจทางการเมืองจะ
ลดบทบาทตนเป็นกลุ่มแกนนำทางการเมืองแทน (กลุ่มที่ 2) หรือกลับกลายเป็น
กลุ่มที่ 1 คือไม่สนใจทางการเมืองเลยหรือประกอบอาชีพอื่นที่ไม่มีส่วนร่วมกับการเมือง

รายการอ้างอิง

- ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า. (2560). การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
รังสิต. ปทุมธานี
- Amstein, Sherry. (1969). A Ladder of Citizen Participation. Journal of the
American Institute of Planners, 35(4), 216 – 224.
- Deth, Jan. Van, W. (2001). Studying Political Participation: Towards a Theory
of Everything?. European Consortium For Political Research. In
workshop “Electronic Democracy : Mobilization , Organization and
Participation visa new ICTs” Grenoble.
- Gabriel, Almond., Powell, Brigham. (1976). Comparative Political Today.
Boston : Little Brown and Company.

- Gabriel, Almond., Verba, Sidney. (1 9 7 6). The Civic Culture; political attitudes and democracy in five nations. Boston and Toronto: Little Brown and Company.
- Huntington, P. Samuel. (1968). Political Order in Changing Societies. New Haven : Yale University Press.
- Milbrath, L. W. (1960). Predispositions toward political contention. Western Political Quarterly XIII: 5-8,
- Milbrath, L. W. Political Participation. New York: University of Buffalo Press, 1971.
- Teorell, Jan. (2006). Political participation and three theories of democracy: A research inventory and agenda. European Journal of Political Research, 45, 787-810. Lund University, Sweden.
- Townsend, R. James. (1967). Political Participation in Communist China. Berkley and Los Angeles : University of California Press.
- Wiener, Myron. (1971). Political Participation : Crisis of the Political Process” in Crisis on Sequences in Political Development. Princeton: Princeton University Press.